

TRAKŲ ISTORIJOS MUZIEJUS – ISTORINIO LIETUVOS VALSTYBINGUMO CENTRO KULTŪRINĖ MISIJA

VIRGILIJUS POVILIŪNAS
Trakų istorijos muziejus

„Nėra Lietuvoje kitos vietos, kuri būtų iki šiai dienai išlaikiusi tiek daug mūsų praeitos senovės, kaip Trakai. Yra tai pats įdomiausias ir akivaizdus senosios XIV–XV amžių Lietuvos palikimas. Juk kiekviena žemės pėda čia yra susijusi su didele praeitimi. Daug yra Lietuvoje piliakalnių ir pilių liekanų, bet nė vienos jos nėra lietuviui tokios artimos, kaip Trakų pilys“, – taip apie Trakus 1941 m. rašė prof. dr. Zenonas Ivinskis.

Trakų istorijos muziejus – tai visuomenei taraujanti ir jos raidą atspindinti vieša, nuolatinė kultūros įstaiga. Muziejus įkurtas 1948 m. liepos 28 d. TSRS Ministrų tarybos įsaku Nr. 102190. Pradėjęs darbą kaip Kraštotyros muziejus ir turintis tik kelis kambarius muziejus išaugo į respublikinės reikšmės kultūros įstaigą su Trakų Salos ir Pusiasalio pilimis, buvusiu Dominikonų vienuolynu bei Karaimų etnografinė paroda.

Trakų istorijos muziejus – kaupianti, sauganti, tirianti, eksponuojanti ir populiarinanti muziejines vertybes Lietuvoje bei užsienyje įstaiga. Joje per 55 metus sukaupta daugiau nei 100 000 eksponatų. Per tuos metus susiformavo kolekcijos bei rinkiniai. Galime pasigirti archeologijos, istorijos, taikomosios dailės, karaimikos rinkiniais. Per šiuos metus susiformavo puikios pypkių, spaudų, numizmatikos, stik-

*Ekspوناتai iš Trakų istorijos muziejaus rinkinių.
Fotografavo V. Neliubinas 2001 m., nuotrauka
iš Trakų istorijos muziejaus rinkinių*

Ekspوناتai iš Trakų istorijos muziejaus rinkinių. Fotografavo V. Neliubinas 2001 m., nuotrauka iš Trakų istorijos muziejaus rinkinių

Makedoniečio žiedas iš akmens. Jo viršutinė dalis stačiakampio formos, joje išraižyta vyro galva profiliu į kairę. Visas spaudo-žiedo dekoras ir užrašai yra iškilūs.

Muziejuje saugomi 27 monetų lobiai, juose yra daugiau nei 27 000 monetų. Iš jų galima paminėti Trakų rajone rastus Šventininkų ir Mustenių lobius. Šventininkų lobis – 70 monetų, rastas 1973 m., kasant bulves. Indelyje buvo Žygimanto Augusto, Stepono Batoro ir Žygimanto Vazos trečiokai. Iš jų įdomiausias – satyriniai trigrašiai ir ypač retas 1564 m. Neapolio karaliaus Pilypo II pustaleris, kontrastuotas Žygimanto Augusto monograma, Vytimi ir 1564 m. data. 1981 metais rastas Mustenių lobis, kuriame buvo 3383 monetos. Tai 1563–1662 metų monetos, iš kurių įdomiausias 6 jefimkos – Rusijos caro Aleksejaus Michailovičiaus kontrastuoti Vakarų Europos taleriai.

Muziejaus rinkinyje yra XVIII a. pab. nedidelis austas gobelenas su JAV Nepriklausomybės deklaracija. Mūsų žiniomis, tokio neturi ir patys amerikiečiai.

Pastaraisiais metais sukauptas gausus karaimikos rinkinys, kuriame apie 1500 eksponatų. 1967 metais Trakų istorijos muziejus įrengė atskirą karaimų etnografinę parodą, kurią

lo, kaulo dirbinių, porceliano, masonikos, dirbinių, puoštų monetomis ir medaliais, bei žemėlapių kolekcijos.

Šių kolekcijų būdingiausi ir turintys išliekamąją mokslinę istorinę vertę eksponatai pateikti ekspozicijose, kurios įrengtos Salos pilyje bei Karaimų etnografinėje parodoje. Numatoma įrengti buv. Dominikonų vienuolyno koplyčioje bažnytinio meno ekspoziciją, kurioje turėtų puikuotis ir Trakų parapinės bažnyčios lobiai.

Aptariant kiekvieną rinkinį ar kolekciją galime rasti tokių puikių eksponatų, kurie ne tik atspindi Trakų žemės, Lietuvos, bet ir pasaulio paveldo dalį.

Archeologijos rinkinyje, be gausios 200 vnt. koklių kolekcijos, saugomos dvi akmeninės galvos, rastos Galvės ežere, kurių analogo nėra Lietuvoje. Galbūt jos ir patvirtina legendą apie Galvės ežerą? Galvės ežero ledas neužšąla ir nenutirpsta tol, kol negauna savo aukos – galvos. Nuo šio žodžio kilęs ir pats Galvės ežero pavadinimas.

Įdomios muziejuje saugomos kaulinės šachmatų figūrėlės, datuojamos XIV a. pab.–XV a. pr., rastos Pusiasalio pilyje per archeologinius tyrimus. Jų yra 10 įvairaus dydžio bei keli neužbaigti ruošiniai. Svarbiausia tai, kad jos čia – Trakuose ir buvo gaminamos.

Trakų istorijos muziejus sukaupęs vieną didžiausių Lietuvoje spaudų kolekciją, kurioje yra apie 1500 herbinių, monograminių bei įvairių įstaigų ir organizacijų spaudų. Dalis spaudų puikiai pateikta ekspozicijoje. Norėčiau pateikti tik vieną eksponatą iš šios kolekcijos. Tai – masyvus Aleksandro

atnaujino ir praplėtė 1997 metais, pažymint karaimų ir totorių išikūrimo Lietuvoje 600 metines. Ši paroda – tai vienintelis karaimų tautos istorijos atspindys ne tik Lietuvoje, bet ir pasaulyje.

Muziejaus rinkiniuose išsiskiria masonikos kolekcija, kuri negausi eksponatų, bet unikali savo išliekamąja verte.

Muziejus jau seniai prarado konservatyvumą ir tapo atviresnis lankytojui. Jau penkti metai Trakų istorijos muziejus Pusiasalio pilyje organizuoja „Viduramžių šventes“, skirtas Mindaugo karūnavimo – Valstybės dienai. Per tas dienas Pusiasalio pilyje atgyja senieji amatai: savo meistriškumą rodo kalviai, puodžiai, juvelyrų, kalamos monetos. Kovos būdus demonstruoja riteriai, atvykę iš užsienio ir Lietuvos, akmenis svaido katapultai. Žiūrovus linksmina juokdariai, muzikantai, šokėjai, vaikai žaidžia įvairius senuosius žaidimus, o kur dar įvairios atrakcijos. Šią šventę aplanko dešimtys tūkstančių žmonių. Ši šventė turi ir tęsinį. Pasibaigus šventei, senųjų amatų mokyti atvyksta Dailės akademijos studentai. Praktikos metu jie susipažįsta su keraminių bei juvelyrų dirbinių gamybos specifika.

Muzikiniai festivaliai, vykstantys Trakų pilių kiemuose ir menėse, – tai savotiška reklama ne tik muziejui, bet ir Trakams. Trakai, o ypač Trakų Salos pilis viena iš labiausiai lankomų kultūrinių objektų Lietuvoje. Visos turizmo firmos yra įtraukusios Trakus į savo maršrutus. Per paskutinius 10 metų lankytojų srautas vis auga: nuo 130 000 lankytojų 1992 metais iki 240 000 – 2002 metais. Ypač malonu, kad kiekvienais metais didėja turistų srautai iš užsienio. Šiuo metu jie sudaro apie 40% visų lankytojų. Kad mes galime priimti daug daugiau, rodo tas faktas, kad sovietmečiu lankytojų skaičius siekė iki 500 000 per metus.

Jau Vytauto Didžiojo laikais (1392–1430) pilis buvo lankoma garbingų svečių. Tik 1400–1430 m. čia trylika kartų lankėsi Lenkijos karalius Jogaila su dvaru, Livonijos ordino magistras, šv. Romos imperijos diplomatai. Čia 1430 m. Vytautas Didysis laukė karūnos.

Atkūrus nepriklausomybę ši tradicija išliko. Beveik visi valstybiniai vizitai neaplenkia Trakų. Čia lankėsi Danijos karalienė Margaret II, Švedijos karalius Karlas Gustavas XVI su

Eksponatai iš Trakų istorijos muziejaus rinkinių. Fotografavo V. Neliubinas 2001 m., nuotrauka iš Trakų istorijos muziejaus rinkinių

Ekspонатas iš Trakų istorijos muziejaus rinkinių. Fotografavo V. Neliubinas 2001 m., nuotrauka iš Trakų istorijos muziejaus rinkinių

žmona Silvija, Bulgarijos, Estijos, Graikijos, Kazachstano, Kinijos, Latvijos, Lenkijos, Makedonijos, Portugalijos, Rumunijos, Slovėnijos, Turkijos ir Uzbekijos prezidentai, daugelio valstybių premjerai, ministrai bei ambasadoriai. Pilies Didžiojoje menėje pasirašytos kelios tarpvalstybinės sutartys.

Kiekviena paroda, vizitas – tai vis reklama, kuri pritraukia vis didesnius srautus lankytojų. Trakų istorijos muziejus nuo 1995 m. yra tarptautinės Baltijos jūros regiono muziejų ir pilių asociacijos narys, nuo 1997 m. yra pasirašęs bendradarbiavimo sutartis su Varmijos ir mozūrų muziejumi Olštynė, Brodnicos muziejumi ir Malborko pilimi – muziejumi Lenkijoje, Rakverės muziejumi Estijoje. Numatyta pasirašyti sutartį su Miro pilimi Baltarusijoje. Trakų istorijos muziejus organizavo kelias parodas Estijoje, Graikijoje, Lenkijoje.

Trakų istorijos muziejus laukia kiekvieno lankytojo, kuris čia atras įdomių vaizdinių ir išpūdžių, kur gamta ir architektūra taip harmoningai papildo vienas kitą. Mūsų visų pareiga, kad šis unikalus kampelis būtų prieinamas visiems ir išliktų ateinančioms kartoms.

TRAKAI HISTORY MUSEUM CULTURAL MISSION IN HISTORIC CENTRE OF LITHUANIAN STATEHOOD

Summary

Trakai History Museum was founded on July 28 1948 by Resolution 10219 of the USSR Council of Ministers. Basing itself on this on October 4 1948 the Executive Committee of the Trakai District passed Resolution 27 to set up the Trakai Local Museum.

In 1961 the Museum was given charge of the palace in Trakai Island Castle where a permanent historical exhibition was launched as early as 1962 dealing with the archaeology and history of the Trakai region and town from the Stone Age.

Today Trakai History Museum is one of the largest of Lithuania's national museums with 29 exhibition halls devoted to history in Trakai Island Castle and three halls in its branch at Karaimų g. 22, Trakai where it deals with the history of the Karaite community. In addition annually three exhibitions are held in the museum and one is taken abroad; one or two exhibition catalogues are published each year. At the present time the Trakai History Museum employs about 100 people.

Trakai History Museum holdings now contain in excess of 111,614 items.